

*Дуфенюк Оксана Михайлівна,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент, Кунтій Андрій Ігорович,
викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ТИПОВІ СЛІДЧІ ВЕРСІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

На всіх етапах кримінального провадження від моменту одержання відомостей про кримінальне правопорушення і до прийняття остаточного процесуального рішення слідчий, прокурор оперують ймовірними знаннями та припущеннями про подію, що знаходить відображення у версіях. В. М. Глібко, А. Л. Дудніков та В. А. Журавель стверджують, що розумова і процесуальна діяльність слідчого відбувається в умовах, коли невідомі природні причинні зв'язки, знищені або замасковані сліди, зв'язок між речами і подіями нерідко постає в перекрученому вигляді, сутність явищ у деяких випадках є викривленою [1, с. 209]. З огляду на це, не викликає сумніву важливість наукових розробок, спрямованих на оптимізацію діяльності щодо побудови та перевірки версій. Теоретичні напрацювання щодо версій та їх ролі у реалізації кримінального судочинства були представлені працями видатних вчених-криміналістів: Р.С. Белкіна, В. О. Коновалової, А.А. Корчагіна,

І.М. Лузгіна, А.Р. Ратинова,

В. Ф. Робозерова та інших. Проте важливо результати наукових дискусій проєктувати у практичну площину, зокрема розглянути типові слідчі версії при розслідуванні вбивств, вчинених в стані сильного душевного хвилювання.

З приводу розслідування умисних вбивств професор В.О. Коновалова справедливо відзначає, що кожне вчинене вбивство має свої особливості і тому загальні схеми, які б вони не були досконалі, не можуть замінити індивідуального підходу до вирішення розумових завдань у стандартних ситуаціях, виконуючи тільки допоміжну функцію [2, с. 9]. Тому при побудові системи версій у кримінальному провадженні про вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, вони повинні враховувати конкретні обставини злочину, типові характеристики ситуації розслідування.

Для побудови класифікації версій дослідники визначають цілу низку критеріїв. Зокрема, російським вченим А. А. Корчагіним запропоновано такі підстави для класифікації слідчих ситуацій: в залежності від обставин, що підлягають з'ясуванню: загальні та часткові (окремі) версії; в залежності від

суб'єкта висунення: слідчі, оперативно-розшукові, експертні та судові; що стосується визначеності: типові (орієнтуючі) та конкретні (є детальна інформація про вчинення злочину); за складністю: прості (пояснюють окремих факт) та складні (пояснюють групу фактів та їх зв'язок); за етапом висунення: версії перевірки, першопочаткові та наступні; в залежності від значення для встановлення істини: основні та контрверсії [3, с. 512]. Слід звернути увагу на версії «захисту», які були виділені вищевказаним дослідником. Так, згідно з думкою вченого, слідчий, серед обставин, що підлягають встановленню, зобов'язаний вести активний пошук доказів, які як підтверджують, так і спростовують вину підозрюваного. До таких належать: версія правильності, алібі, версія про вчинення злочину іншою особою, версія про нещасний випадок, версія про місце необхідної оборони та версія про те, що мало місце вчинення злочину в стані сильного душевного хвилювання [3, с. 248-262]. Власне даного роду версії слід використовувати слідчому протягом усього процесу розслідування кримінального провадження про умисне вбивство, тобто із версіями про хуліганські, корисливі чи політичні мотиви, слід висувати версії про необхідну оборону та вбивство в стані сильного душевного хвилювання.

Деякі науковці заперечують можливість використання версій на початковому етапі розкриття неочевидних злочинів. Так, В.Ф. Робозеров пише: щодо неочевидних злочинів, з урахуванням дефіциту інформації про злочин і злочинця, версії... не можуть бути основою планування розслідування, оскільки в початковий період неможливо чітко визначити завдання, послідовність і терміни проведення слідчих дій, їх сполучення з оперативно-розшуковими заходами, порядок використання науково-технічних засобів, допомоги громадськості [4, с. 24].

Дійсно, на початку розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання, слідчий у переважній більшості випадків володіє мінімальною, найчастіше суперечливою інформацією, як про подію, її учасників, так і характер, локалізацію матеріальних слідів та носіїв ідеальних слідів, а тим більше і про наявність чи відсутність власне стану сильного душевного хвилювання під час вчинення вбивства, що обумовлює істотні труднощі під час розробки версій. Однак повністю заперечувати організуючу роль версій на початковому етапі розслідування неочевидних злочинів в цілому, і вбивств, вчинених в стані сильного душевного хвилювання, зокрема, не можна, оскільки це пов'язано з недооцінкою значення типових версій. Такі версії мають відмінну від конкретних версій фактичну базу формування, у зв'язку з чим займають особливе місце в пізнавальній діяльності слідчого, судді, експерта [5, с. 200]. Враховуючи сказане, можна стверджувати важливість продовження наукових досліджень, присвячених більш докладному висвітленню типології, значення та організаційно-тактичних особливостей версіювання під час розслідування вбивств, вчинених в стані сильного душевного хвилювання.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: підручник / В.М. Глібко, А.Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. - К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. - 684 с.
2. Коновалова В.О. Вбивство: мистецтво розслідування: монографія / В.О. Коновалова. - Х.: Факт, 2000. - 311 с.
3. Корчагин А.А. Криминалистическая методика предварительного расследования и судебного разбирательства по делам об убийствах (проблеми теорії і практики): монографія / А. А. Корчагин ; поднауч. ред. докт. юрид. наук, проф. В.К. Гавло. - М.: Юрлитинформ, 2013. - 512 с.
4. Робозеров В.Ф. Раскрытие преступлений совершенных в условиях неочевидности / В.Ф. Робозеров. - Л.: Ин-ту соверш. следств. работников при Прокуратуре СССР, 1990.- 140 с.
5. Синчук В.Л. Функції типових версій у методики розслідування вбивств / В. Л. Синчук // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи. матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22-23 квітня 2004 р.); Редкол.: В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. - Х.: «Юрінком Інтер», 2004. - С. 200-202.